

Poročilo strokovne komisije za šolstvo 2008-2010

Poročilo o delovanju strokovne komisije za šolstvo za leti 2007 in 2008 je bilo objavljeno v *Arhivih*, letnik 31, št. 2 (2008).

Leta 2008 je strokovna komisija za šolstvo na Ministrstvo za šolstvo in šport naslovila pismo, v katerem ga je opozorila na neskladja med šolsko in arhivsko zakonodajo, predvsem glede rokov hrambe arhivskega gradiva.

Posledica neupoštevanja arhivske zakonodaje (ob upoštevanju le področne šolske zakonodaje) je bila uničevanje dokumentarnega in arhivskega gradiva — imetniki (ustvarjalci) so zaradi nepoznavanja predpisov o varovanju in ohranjanju kulturne dediščine uničevali vso dokumentacijo, ki ji je po šolski zakonodaji potekel rok za hranjenje — ob tem pa so uničili tudi dragocene dokumente, ki imajo po arhivskih predpisih trajen rok hranjenja in status kulturne dediščine. Izločanje in uničevanje sta potekali brez vednosti arhivske službe in tako tudi brez pisnih navodil za odbiranje arhivskega gradiva iz dokumentarnega.

Pojavil pa se je še drug problem, a ni arhivske, ampak povsem področne narave. Dokumentacija, ki so jo prevzeli arhivi in je potrebna za uveljavljanje določenih pravic državljanov ter predstavlja dokumente, ki so potrebni za njihovo pravno varnost, je bila na nekaterih šolah nepopolno, da ne rečemo malomarno vodena. Gre predvsem za dokumente, ki imajo tudi po področni zakonodaji trajno vrednost, kot so matični listi in matične knjige. Problem je dobil svoje razsežnosti, ko so arhivi začeli dobivati povečano število vlog s prošnjami za šolsko dokumentacijo, potrebno pri uveljavljanju pravic do vojne škode, preverjanju izobrazbe javnih uslužbencev, mednarodnih prekvalifikacij, znanja še enega tujega jezika, upokožitev v tujini, šolanju beguncev ...

Ministrstvo za šolstvo in šport smo opozorili, da je osnovnošolska dokumentacija, kot so kronike in matični listi, ponekod pomanjkljivo vodena. In tu pride prav dokumentacija, ki ima samo določen rok hranjenja in v bistvu tudi nima statusa arhivskega gradiva kot podlaga za naknadni vnos podatkov (npr. redovalnica za vnos podatkov v matični hst ah knjigo). Če je ta primarna dokumentacija uničena, matični hst pa ni izpolnjen, je pravna varnost državljana, ki uveljavlja določene pravice, oškodovana. Zato smo ministrstvo prosili, naj pri svojih inšpekcijskih službah preverja izpolnjevanje uradnih listin in zahteva, da jih izpolnijo tudi za

nazaj, če ugotovijo nedoslednosti. Podatke za zaščito pravne varnosti državljana je, če matične evidence niso izpolnjene ali so izpolnjene malomarno, potrebno iskati v dnevnikih in redovalnicah. Te so na žalost ponekod kar v celoti uničile, kot je bilo v skladu s pravilniki o osnovnošolski dokumentaciji.

Poseben problem pa predstavlja dokumentacija o šolanju begunskih otrok po letu 1991 v Sloveniji. To tematiko je obdelal Gašper Smid v članku *Otroci iz Bosne in Hercegovine v begunskih šolah v Republiki Sloveniji*, ki je objavljen v *Arhivih* 27 (2004), št. 2. V Sloveniji je leta 1992 delovalo 54 šol s programom OS za begunce, vanje je bilo vključenih 9000 otrok, ki so imeli status začasnih beguncev. Osnovne šole za begunce so delovale v zbirnih centrih, v krajih, v katerih je bilo število otrok majhno, so begunci obiskovali pouk v slovenskih šolah. Vsa dokumentacija iz zbirnih centrov je bila dostavljena na Ministrstvo za šolstvo, nekaj gradiva je šlo na upravne enote, nekje je ostalo na osnovnih šolah, nekje pa je v pristojnih pokrajinskih arhivih.

Ker so nam na več šolah povedali, da so gradivo uničevali po obisku informacijske pooblaščenke, smo se udeležili sestanka s predstavniki njenega urada. Razložili smo jim, da na terenu opazamo uničevanje gradiva brez izdanih navodil pristojnih arhivov, predvsem pa uničevanje tednikov in redovalnic, ki so osnova za izpolnjene matične hste. Ponekod matični listi niso izpolnjeni, ker jim v preteklosti niso posvečali dovolj pozornosti.

Arhivisti, ki so pred zaposlitvijo v arhivu poučevali na šolah, so strokovni komisiji za šolstvo svetovali, da bi o problematiki šolskih arhivov in uničevanju dokumentarnega gradiva šole obvestili z okrožnico Ministrstva za šolstvo vsem vrtecem, osnovnim in srednjim šolam, saj ti ustvarjalci okrožnice svojega ministrstva jemljejo skrajno resno. In tako je tudi bilo. Ministrstvo za šolstvo je bilo pripravljeno sodelovati in sestavi smo okrožnico. V njej smo vrtee, osnovne in srednje šole opozorili na arhivsko zakonodajo, materialno varstvo, na urejenost in celovitost dokumentarnega gradiva. Tako naj bi ostalo, dokler arhivsko gradivo ne bi bilo odbrano po navodilih pristojnega arhiva. Opozorili smo jih na njihove dolžnosti, ki izhajajo iz arhivske zakonodaje ter poudarili, da morajo vzgojno-varstvene ustanove pred odbiranjem gradiva o tem obvezno obvestiti pristojni arhiv.

V nekaterih regijah se je odnos do arhivskega

gradiva na šolali zelo izboljšal; šole so postale bolj odprte za sodelovanje z arhivi. Ravnatelji aktiva za južnoprimorsko regijo so nas povabili, da jih seznanimo z arhivsko zakonodajo in načinom urejanja arhivov. Za južnoprimorsko regijo je bil napredek velik. Ker veliko šol še ni predalo gradiva, smo po prejeti okrožnici z njimi dosegli lažji dogovor glede urejanja in prevzema gradiva. V severovzhodni regiji se je pokazal problem udeleževanja seminarjev delavcev, ki delajo z dokumentarnim gradivom na šolah. Kar nekaj šol nima zaposlenih delavcev, ki bi imeli opravljen izpit za delo z dokumentarnim gradivom.

Dr. Zdenka Bonin iz Pokrajinskega arhiva Koper, ki je vrsto let poučevala, je s pomočjo KN za javno upravo, vseh šolskih pravilnikov o hrabi dokumentacije in na podlagi pogovorov s šolskimi tajnicami, svetovalno službo in knjižničarji izdelala vzorec navodil za osnovne šole. Objavljen je na spletni strani Arhivskega društva Slovenije pod strokovnimi komisijami. Ob vsem tem se je pokazal problem klasičnega načrta, ki naj bi ga šole uporabljale. Načrt nastaja že kar nekaj let, ustanovljenih je bilo več komisij, ki so sodelovale s

komisijo za šolstvo in dr. Vladimirjem Žumrom. Zadnja komisija je bila ustanovljena kot mešana komisija Ministrstva za šolstvo in arhivov. Arhive zastopata dr. Vladimir Zumer in dr. Ivanka Zaje Cizelj. Zadnji predlog klasičnega načrta, ki ga je izdelalo ministrstvo, za arhivsko stran ni bil sprejemljiv, zato mešana komisija deluje naprej.

Ministrstvo za šolstvo je odprto za sodelovanje z arhivsko strokovno komisijo za šolstvo, zato smo se že večkrat udeležili sestankov na ministrstvu glede nastale problematike neurejenih arhivov in nedoslednih (neusklajenih) pravilnikov o šolski dokumentaciji.

Arhivi so sodelovali tudi pri nastajanju klasičnega načrta Zavoda za šolstvo Slovenije — tudi po posameznih območnih enotah zavoda.

Predvidoma naj bi bil KN za vzgojo in izobraževanje končan decembra 2010. Arhivska stroka pa bo v njem označila dokumentacijo, ki ima naravo arhivskega gradiva in tako bo verjetno kar nekaj problemov v zvezi z ohranjanjem kulturne dediščine na tem področju rešenih.

Mitjema Kontestabile Rovis, Ivanka Zaje Cizelj